

Ключевые слова: налоги, налоговый контроль, администрирование налогов, налогоплательщик, налоговые органы, налоговое законодательство.

Lisovyi A.V., Proskura K.P. Tax Control Problems in Ukraine and Directions for Improving its Efficiency

The problems of tax control in Ukraine are investigated. Specific areas of tax control are considered in details, namely accounting taxpayers and inspections regarding compliance. The analysis of the dynamics of the number of taxpayers proved that an important direction for evaluating the effectiveness of tax control is to analyse the ratio of taxpayers who pay taxes and the total number of registered taxpayers in terms of their individual groups by quantitative analysis of this relationship on the basis of statistical data.

Keywords: taxes, tax management, tax administration, taxpayer, tax authorities, tax legislation.

УДК 330.112

*Доц. І.Б. Хома, д-р екон. наук;
магістрант М.М. Рій – НУ "Львівська політехніка"*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто теоретичні аспекти та проблеми, пов'язані з визначенням сутності та особливостей управління діловою активністю. На основі цього здійснено узагальнення підходів до визначення поняття "ділова активність", а також його уточнення та вдосконалення. Досліджено напрями управління діловою активністю підприємства та їх особливості. Розглянуто основні стратегії управління діловою активністю, здійснено групування даних стратегій за спільними ознаками з метою створення групи стратегій, які забезпечували б ефективне управління діловою активністю суб'єкта господарювання, представлено схему їх застосування. Розроблено характеристики показників, за допомогою яких можна оцінювати ефективність управління діловою активністю.

Ключові слова: ділова активність, управління діловою активністю, стратегія управління діловою активністю.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Стабільність фінансового стану підприємства в умовах ринкової економіки значною мірою обумовлюється його діловою активністю. Економічна наука до останніх років минулого століття не приділяла достатньої уваги розгляду ділової активності підприємства як особливої категорії соціально-економічних відносин. В умовах трансформації економіки України, у спектрі істотного розширення прав підприємств у сфері фінансово-економічної діяльності постає проблема визначення ролі ділової активності підприємства в питаннях забезпечення необхідного рівня його конкурентоспроможності, а підтримання або підвищення ділової активності потрібно розглядати як одну з функціональних стратегічних цілей підприємства. Ці проблеми, пов'язані з визначенням сутності та особливостей управління діловою активністю суб'єкта господарювання, визначають проблему досліджуваної теми.

Аналіз досліджень і публікацій. Упродовж останніх років вітчизняні та зарубіжні вчені дедалі частіше звертають увагу на проблеми визначення сутності, управління та оцінювання ділової активності виробничо-господарських структур. Зокрема ці питання відображені в працях таких вчених, як: М.Д. Білик, І.О. Бланк, Ю. Брігхем, М.П. Войнаренко, Г.Г. Кірейцев, В.В. Ковальов,

В.О. Мец, Є.В. Мних, Т.Г. Рзаєва, Г.В. Савицька, Ю.М. Тютюнник, Ю.С. Цал-Цалко, А.Д. Шеремет та ін.

На думку Г.Г. Кірейцева, ділову активність потрібно розглядати як процес вибору оптимального співвідношення між набором економічних ресурсів та окремо між обсягом виробництва різноманітних продуктів за допомогою цих ресурсів. При цьому Г.Г. Кірейцев розкриває сутність ділової активності, виходячи з теорії кругообігу ресурсів. Такі науковці, як А.Д. Шеремет, Г.В. Савицька, також ототожнюють ділову активність і оборотність активів та зобов'язань. О.В. Єфимова приділяє увагу аналізу операційного циклу. Теорія кругообігу ресурсів дає змогу охарактеризувати предмет дослідження лише у вузькому розумінні. Серед таких науковців, як Ю.С. Цал-Цалко, М.Д. Білик, В.О. Мец, Є.В. Мних та інших, існують більш ґрунтовні підходи до визначення поняття ділової активності. Ю.С. Цал-Цалко, наприклад, розкриває зміст ділової активності, доповнюючи теорію кругообігу ресурсів ще двома економічними категоріями: "економічне зростання" та "економічний розвиток".

Ковальов В.В. вважає, що ділова активність комерційної організації проявляється в динамічності її розвитку. Схожі погляди на взаємозв'язок між економічним розвитком та діловою активністю мають й інші науковці. Зокрема М.Д. Білик та інші стверджують, що на рівень ділової активності безпосередній вплив має, поряд із рівнем ефективності використання ресурсів, ще й ступінь виконання цим підприємством плану за основними показниками, що забезпечують задані темпи його зростання у сферах операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Актуальність теми. Незважаючи на популярність досліджуваних аспектів багатьма науковцями, механізми оцінки та управління діловою активністю залишаються недостатньо розвиненими. Це пояснюється тим, що кожен з авторів пропонує різні підходи до визначення поняття сутності ділової активності, а також спостерігається неузгодженість цих підходів та відсутність чітко вироблених показників оцінювання та методів управління діловою активністю. Тому дослідження цієї теми є актуальним.

Метою роботи є узагальнення основних підходів до визначення поняття ділової активності, його уточнення та вдосконалення, а також дослідження особливостей управління діловою активністю підприємства.

Виклад основного матеріалу. В умовах дефіциту ресурсів, що склалися в Україні, проблеми ефективного розподілу та використання ресурсів підприємств виходять на одне з перших місць. Основним інструментом для оцінювання ефективності використання ресурсів підприємства в умовах нестабільної економіки є оцінка й аналіз ділової активності суб'єкта господарювання. За економічним змістом ділову активність підприємств можна розглядати як у широкому, так і у вузькому розумінні.

У широкому значенні ділова активність передбачає сукупність заходів і зусиль, які проводяться підприємством з метою підвищення його конкурентоспроможності на ринку. У вузькому розумінні, тобто під час аналізу фінансово-господарської діяльності, ділова активність підприємства означає його виробничу й комерційну діяльність. Ділова активність підприємства – це комплексне

поняття, яке виражається через систему взаємопов'язаних економічних категорій. Тому серед науковців є різні підходи до визначення цього поняття.

Що стосується поняття "управління діловою активністю підприємства", то його можна розглядати як вплив керівництва суб'єкта господарювання на поточні плани з формування, розподілу та перерозподілу всіх видів доступних ресурсів з метою постійного підвищення ефективності діяльності підприємства на мікро- та макрорівнях. Ділова активність, виступаючи процесом, пов'язана з результатами діяльності, потенціалом підприємства, конкурентоспроможністю. Отже, управління діловою активністю у системі управління розвитком підприємства посідає одне з провідних місць, оскільки генерує його спроможність до зростання його вартості, що, за твердженням І.О. Бланка [2], є головною метою функціонування суб'єктів господарювання.

Управління діловою активністю доцільно здійснювати за трьома напрямками (рис. 1):

- соціально-економічне управління підприємством;
- управління ефективністю виробничих процесів;
- управління прибутками та інвестиційними процесами підприємства.

Рис. 1. Напрями управління діловою активністю підприємства

Соціально-економічне управління підприємством забезпечує досягнення позитивного загальноекономічного ефекту. Два інших напрями управління діловою активністю сприяють досягненню позитивного підприємницького ефекту. При цьому управління прибутками та інвестиційними процесами забезпечує пряме задоволення інтересів власників, а управління ефективністю виробничих процесів здійснює це опосередковано через раціоналізацію затрат сировини та матеріалів, сприяння науково-технічному та організаційному прогресу, що сприяє зменшенню тривалості операційного циклу і підвищенню ділової активності.

У сучасній літературі існують різноманітні стратегії як щодо управління підприємством загалом, так і щодо управління діловою активністю зокрема. Є

багато класифікацій стратегій управління, що відповідають сутнісним особливостям поняття "ділова активність". Найпоширенішою є класифікація за темпами розвитку підприємства. Відповідно до неї, стратегії управління діловою активністю поділяються на: агресивну стратегію; помірну стратегію; консервативну стратегію [2].

Проте в сучасних умовах господарювання для ефективного управління діловою активністю не достатньо використовувати лише одну із стратегій, адже існують й інші стратегії, які підходять для управління діловою активністю. Зокрема за функціональною ознакою виділяють: ресурсну, виробничу та маркетингову стратегії. За стадіями економічного розвитку є стратегія зростання, стабілізації, скорочення діяльності [5]. Тому доцільним було б використання декількох стратегій водночас, що дало б змогу врахувати всі умови як зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Послідовність здійснення вибору стратегій представлено на рис. 2.

Рис. 2. Схема вибору стратегій управління діловою активністю підприємства

Відповідно до рис. 2, можна зробити висновок, що між стратегіями існує певний зв'язок. Тобто для здійснення ефективного управління діловою активністю необхідно застосовувати одну із груп стратегій. Залежно від особливостей підприємства, водночас можна використовувати агресивну, маркетингову та стратегію зростання; помірну, виробничу та стратегію стабілізації; консервативну, ресурсну та стратегію виживання. Завершальним етапом в управлінні діловою активністю є оцінка ефективності здійснення цього управління. Вона дає змогу визначити якість управління діловою активністю підприємства, актуальність і доцільність вибраної стратегії, визначити основні помилки і пропуски.

Проаналізувавши праці багатьох вчених, можна дійти висновку, що вирішити проблему, пов'язану з оцінкою ефективності управління діловою актив-

ністю підприємства, можна за допомогою розробки спеціальних показників. Вони повинні бути засновані на:

- порівнянні планових значень показників оцінювання ділової активності з їх фактичними значеннями;
- порівнянні планових значень витрат на управління та обслуговування виробництва з їх фактичними значеннями;
- порівнянні динаміки витрат на управління та обслуговування виробництва з динамікою показників оцінювання ділової активності тощо.

Для цих показників необхідна докладніша й удосконалена розроблення, що дасть змогу ефективно оцінювати управління діловою активністю.

Висновки і пропозиції для подальших досліджень. Отже, поняття "ділова активність" не можна розглядати лише стосовно теорії кругообігу ресурсів. Для визначення ділової активності необхідно підходити комплексно, зокрема враховуючи і коефіцієнт стійкості економічного зростання, проводити оцінку динамічності розвитку ринку, тобто акцентувати увагу на економічному розвитку й економічному зростанні. Таким чином, проаналізувавши підходи різних вчених до поняття "ділова активність" підприємства, її можна визначити як комплексну характеристику діяльності підприємства, яка включає в себе оцінку ступеня напруженості та виконання плану за всіма видами показників діяльності, а також процес управління ефективністю господарської діяльності суб'єктів економічних відносин, спрямований на забезпечення його розвитку, збільшення трудової зайнятості й ефективне використання всіх видів ресурсів з метою досягнення ринкової конкурентоспроможності й формування сучасного інноваційно-інвестиційного потенціалу суб'єктів ринкових відносин і національної економіки в загалом.

Що стосується управління діловою активністю, то воно потребує основних напрямів розгляду, за якими воно здійснюється, та оцінки особливості кожного з них. Здійснено вибір стратегій, які є доцільними під час управління діловою активністю підприємства, що дало змогу дослідити взаємозв'язок між ними. Перспективами подальших досліджень є розроблення показників, які дали б змогу оцінити ефективність управління діловою активністю.

Література

1. Антипенко С.Ю. Аналіз теоретичних аспектів ділової активності підприємства та існуючих підходів до її оцінювання / С.Ю. Антипенко, С.М. Ногіна, Ю.С. Піддубна // Сталій розвиток економіки : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2013. – № 3. – С. 20.
2. Бланк І.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И.А. Бланк. – К. : Вид-во "Ника-Центр", "Эльга", 2003. – 246 с.
3. Войнарченко М.П. Ділова активність підприємств: проблеми аналізу та оцінки : монографія / М.П. Войнарченко, Т.Г. Рзаєва. – Хмельницький : Вид-во ХНУ, 2008. – 284 с.
4. Гарасюк О.А. Проблеми щодо сутності поняття "ділова активність підприємства" / О.А. Гарасюк // Вісник Криворізького технічного університету : зб. наук.-техн. праць. – Кривий Ріг : Вид-во КТУ. – 2010. – № 22. – С. 63-64.
5. Герасимчук В.Г. Економіка та організація виробництва : підручник / В.Г. Герасимчук, А.Е. Розенплентер. – К. : Вид-во "Знання", 2007. – 678 с.
6. Костырко Л.А. Диагностика потенциала финансово-экономической устойчивости предприятия : монография / Л.А. Костырко. – Изд. 2-ое, [перераб. и доп.]. – Харьков : Изд-во "Фактор", 2008. – 336 с.

7. Лозинська Т.М. Науково-методичні основи ділової активності та управління нею / Т.М. Лозинська, С.К. Сташко // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. – Сер.: Економічні науки. – Харків : Вид-во ХНТУСГ. – 2010. – Вип. 104. – 420 с.

8. Харченко В.А. Ділова активність як складова системи управління розвитком промислового підприємства / В.А. Харченко // Схід : зб. наук. праць. – 2013. – № 4. – С. 87-92.

Хома И.Б., Руй М.М. Теоретические аспекты и особенности управления деловой активностью предприятия

Рассмотрены теоретические аспекты и проблемы, связанные с определением сущности и особенностей управления деловой активностью. На основе этого обобщены подходы к определению понятия "деловая активность", а также уточнено и усовершенствовано его понятие. Исследованы направления управления деловой активностью предприятия и их особенности. Рассмотрены основные стратегии управления деловой активностью, осуществлено обобщение данных стратегий по общим признакам с целью создания группы стратегий, которые обеспечат эффективное управление деловой активностью предприятия, представлена схема их применения. Разработаны характеристики показателей, с помощью которых можно осуществлять оценку эффективности управления деловой активностью.

Ключевые слова: деловая активность, управления деловой активностью, стратегия управления деловой активностью.

Khoma I.B., Ruy M.M. Some Theoretical Aspects and Management Features of Business Activity of the Enterprise

Theoretical aspects and problems associated with determining the nature and characteristics of business activity management are considered. The approaches to the definition "business activity" are generalized, and also its concept is specified and improved. Areas of business activity management of companies and their features are investigated. The basic strategies of business activity management are considered, the generalization of these strategies is carried out by common features in order to create group strategies, which would provide effective management of business activities of the enterprise, and the scheme of its applying is represented. The characteristics of indicators are developed, they are proved to be useful to make an assessment of the efficiency of business activity management.

Keywords: business activity, management of business activity, strategy of business activity management.

УДК 336.144:368

**Проф. Б.А. Карпінський, канд. екон. наук;
аспир. В.О. Григоренко – Львівська державна фінансова академія;
адвокат О.Б. Карпінська – Адвокатське об'єднання
"Карпінська і партнери", м. Львів**

ФІНАНСОВО-РЕСУРСНІ ВТРАТИ УКРАЇНИ ВІД ДІЙ ДЕРЖАВИ-АНЕКСОРА (ЧАСТИНА II)

Вперше наведено визначення держави-анексора та синтезовано варіант оцінювання фінансових втрат після дій держави-анексора через використання методики оцінювання фінансового потенціалу території, зокрема на основі його активної частини завдяки прийняттю управлінських рішень.

Обґрунтовано, що, крім прямих фінансових втрат за рахунок анексії Криму, Україна зазнає значних втрат опосередковано. Насамперед відбулося поглинання державо-анексором частини її природно-кліматичних ресурсів та перспективних газових родовищ. Зазначено, що лише фінансові втрати кримського енергетичного сегмента для України перевищують 0,5 трлн дол. США. Підкреслено, що анексія Криму негативно позначається на господарському комплексі суміжних з Кримом регіонів, які змушені бу-